

KOMMUNLEDNINGSKONTORET
Helena Knutsson

Behovsprognos av bostäder för individ- och familjeomsorg, period 2016-2020

Sammanfattning

Behovsprognosen visar på behovet av bostäder inom Täby kommun för socialnämndens verksamhet inom individ- och familjeomsorg.

Behovsprognosen visar på ett behov av ca 1 250 bostäder i Täby kommun fram till 2020. Behovet består i huvudsak av bostäder för nyanlända och ensamkommande barn. Det finns även ca 200 ensamkommande barn som idag är placerade utanför Täby kommun. Det är i dagsläget oklart hur många av dessa som har möjlighet att flytta till Täby kommun.

Prognoser innehåller alltid en viss mått av osäkerhet men i fallet med bostäder för nyanlända och ensamkommande barn är bedömningarna nu mycket osäkra. Behovet kan påverkas av en mängd faktorer som exempelvis utvecklingen i konfliktområden runt om i världen och politiska beslut både inom och utanför Sverige. Till osäkerheten bidrar också att regelverket för bosättning nyligen ändrats. Eftersom situationen är så pass osäker och kan komma att ändras fort behöver det finnas en beredskap för att boendebehovet med kort varsel förändras.

Behovsprognosen är en del av underlaget till kommunens lokalförsörjningsplanering. Ställningstagande kring hur dessa behov ska tillgodoses blir en del i den strategiska planeringen. Prognosen ska också bidra till att förtydliga för olika aktörer vilka behov av boende som individ- och familjeomsorg förväntas ha i framtiden.

Inledning

Socialnämndens verksamhet vänder sig bland annat till personer som behöver stöd och/eller skydd i utsatta livssituationer. När en person är aktuell inom individ- och familjeomsorg innebär det i flera fall inte ett direkt ansvar att förse personen med ett boende. Det kan däremot finnas ett behov av att tillhandahålla ett boende för att målet med biståndet ska uppnås. Det gäller till exempel personer

med missbruk eller ungdomar som har ett behov av boende i slutet av en vårdkedja.

När det gäller personer som sökt sig till Sverige på flykt från andra länder har kommunen ett mer direkt ansvar för bostadsförsörjningen. Regelverket för bosättning har nyligen ändrats. 2015 sökte fler personer än någonsin asyl i Sverige, närmare 163 000 personer varav 35 400 ensamkommande barn¹. Under det första kvartalet i år har antalet asylsökande minskat². Under oktober månad 2015, när antalet sökande var som högst, sökte drygt 39 000 personer asyl i Sverige. I mars 2016 var mosvarande siffra drygt 2 000. Antalet asylsökande är hittills i år även lägre än samma period förra året.

I socialnämndens ansvar ingår att på strukturell nivå delta i samhällsplaneringen genom att beskriva de behov som nämndens målgrupper förväntas ha. Behovsprognosen är en del av underlaget till kommunens lokalförsörjningsplanering. Ställningstagande kring hur dessa behov ska tillgodoses blir en del i den strategiska planeringen. Prognosen ska också bidra till att förtydliga för olika aktörer vilka behov av boende som individ- och familjeomsorg förväntas ha i framtiden.

Om behovsprognosen

Prognosen visar på behovet av bostäder inom Täby kommun för socialnämndens verksamhet inom individ- och familjeomsorg. Verksamhetens målgrupper har behov av olika typer av bostäder som HVB-boenden, bostäder för nyanlända, träningslägenheter, Bostad-först-boende och hyresrätter. Behovsprognosen uppdateras varje år.

Bedömningen av behovet av boende för ensamkommande barn och nyanlända sker med stöd av Migrationsverkets prognos. Verkets senaste prognos, som ligger till grund för denna behovsprognos, publicerades den 27 april 2016.³ Bedömningen av bostadsbehovet för nyanlända och ensamkommande barn är i dagsläget mycket osäker. Behovet påverkas bland annat av vad som händer i konfliktområden runt om i världen men även av politiska beslut såväl inom som utanför Sverige. Förändringar i omvärlden kan snabbt ändra behovsbilden.

¹ Se Migrationsverkets Verksamhets- och utgiftsprognos. April 2016.

² Statistik från Migrationsverket.

³ Se Migrationsverkets Verksamhets- och utgiftsprognos. April 2016.

Behov av bostäder

Behov av bostäder - ensamkommande barn och nyanlända

Regelverk

När en person söker asyl i Sverige ansvarar Migrationsverket för att ordna boende (anläggningsboende) om inte den asylsökande ordnar boende på egen hand. Men när det gäller ensamkommande barn⁴ som ansöker om asyl får barnen i enlighet med Socialtjänstlagen 2001:453 (SoL) ett tillfälligt boende i den kommun som barnet ger sig till känna för svensk myndighet. Så snart det är möjligt ska Migrationsverket anvisa en kommun som ska ta över det långsiktiga ansvaret för barnets boende och omsorg. Kommunen ansvarar för boende och stöd såväl under asyltiden som under tiden efter beviljat uppehållstillstånd.

Från och med 1 april 2016 gäller en ny anvisningsmodell för ensamkommande barn. Varje kommun tilldelas en viss andel som ställs i relation till gjorda anvisningar från 1 januari 2016 och framåt. Andelarna fastställs i samband med Migrationsverkets prognos i februari varje år och löper under tolv månader från och med den 1 mars. Täbys andel har fastställts till 6,65 promille. Andelen bygger på kommunens befolkningsmängd, tidigare mottagning av nyanlända, tidigare mottagande och anvisande av ensamkommande barn samt antal dygn i mottagningssystemet och antal dygn i ankomstkommun. Enligt den nya modellen sker anvisningen till den kommun som för tillfället har lägst måluppfyllelse av sin andel om inte någon annan kommun anmält lediga platser som matchar det aktuella barnet avseende ålder och kön eller om barnet har stark anknytning till någon annan kommun.

1 mars 2016 trädde lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning i kraft. Lagen ersätter frivilliga överenskommelser och innebär att alla kommuner ska ta emot nyanlända som beviljats uppehållstillstånd för bosättning. Lagen omfattar nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd som flyktingar eller annan skyddsbehövande enligt vissa bestämmelser i utlänningslagen, och deras anhöriga. Anvisningar ska i första hand omfatta nyanlända som vistas i anläggningsboenden och kvotflyktingar. Vid fördelningen av anvisningar mellan kommuner ska hänsyn tas till kommunens arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek, sammantagna mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen.

I förordning (2016:40) om fördelning av anvisningar till kommuner har fördelningstal fastställts som talar om hur många nyanlända respektive kommun

⁴ Ett ensamkommande barn är en person under 18 år som sökt asyl utan sina föräldrar eller annan legal vårdnadshavare.

ska ta emot under 2016. Täbys fördelningstal är 273 personer. Regeringen kommer från och med 2017, utifrån Migrationsverkets prognos, att besluta om antalet personer som ska omfattas av anvisningar under det kommande året samt fördelningen på länsnivå. Länsstyrelsen fastställer antalet som ska omfattas av anvisningar till kommuner inom respektive län. Antalet, länstalen och kommuntalen kommer fastställas i förväg för ett år i taget men kan komma att revideras under innevarande år vid stora förändringar i mottagandebehovet (se förordning (2016:39) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning).

Migrationsverkets prognos

I Migrationsverkets senaste prognos visas tre beräkningsalternativ. För en beskrivning av de antaganden som ligger till grund för beräkningsalternativen, se Migrationsverkets Verksamhets- och utgiftsprognos. April 2016.

Scenario B kallas för planeringsscenario. Det ligger till grund för Migrationsverkets huvudsakliga planering. Detta scenario innebär att antalet asylsökande i Sverige ökar under andra halvåret i år men i betydligt mindre omfattning än 2015. Antalet nya asylsökande är 60 000 personer (varav 7 000 ensamkommande barn) per år 2016-2020.

Scenario A, ett högre beräkningsalternativ, kallas för beredskapsscenario. Migrationsverket skriver att det i nuläget inte är det mest troliga alternativet men att man inte kan bortse från det. I Scenario A ökar antalet asylsökande kraftigt från juli men inte i samma omfattning som föregående år. Antalet nya asylsökande är 100 000 personer (varav 14 000 ensamkommande barn) per år 2016-2020.

Scenario C kallas för ett nedre scenario. Här sker endast en mindre ökning av antalet asylsökande under andra halvåret i år. I detta scenario är antalet nya asylsökande i år 40 000 personer (varav 4 000 ensamkommande barn). 2017 väntas antalet nya asylsökande vara 35 000 (varav 3 500 ensamkommande barn). 2018 till 2020 väntas 30 000 asylsökande (varav 3 000 ensamkommande barn) per år.

Migrationsverket framhåller i sin rapport det osäkra omvärldsläget som kan leda till nya eller reviderade bedömningar. Ett sätt att belysa osäkerheten är att se på Migrationsverkets prognosrevideringar. Jämfört med prognosen i februari har antalet asylsökande reviderats ned i alla beräkningsalternativ. I aprilprognosen väntas exempelvis 60 000 personer söka asyl i år varav 7 000 ensamkommande barn (Scenario B). I februari väntades antalet asylsökande uppgå till 100 000 i år varav 18 000 ensamkommande barn (Scenario B). Det är också värt att notera att i dagsläget är Migrationsverkets handläggningstider i asylärenden i

genomsnitt cirka 9 månader. De väntas öka till 12 månader innan utvecklingen vänder.

Behov av boende för ensamkommande barn och nyanlända

Det bedöms finnas ett behov av boende för ca 50 ensamkommande barn per år (se Tabell 1). Det motsvarar Täbys andel (6,65 promille) av antalet ensamkommande barn som söker asyl i Migrationsverkets Scenario B⁵. Det högre alternativet (Scenario A) skulle innebära ett behov på närmare 100 boendeplatser per år medan det lägre alternativet (Scenario C) skulle medföra ett behov motsvarande 20-30 platser per år.

Det finns även ca 200 ensamkommande barn som idag är placerade utanför Täby kommun. Det är i dagsläget oklart hur många av dessa som har möjlighet att flytta till Täby kommun.

Under åren som följer kommer vissa ensamkommande barn nå vuxen ålder och flytta från HVB-boendet. Det är svårt att idag bedöma hur många det rör sig om eftersom det beror på barnens ålder när de kommer till Täby. Detta är inte beaktat i bedömningen av boendebehovet.

Behovet av boende för nyanlända visas i Tabell 1. I år bedöms det finnas ett behov av 200 bostäder i varierande storlek. I år ska Täby ta emot, enligt förordning (2016:40) om fördelning av anvisningar till kommuner, 273 nyanlända. De nyanlända kan vara ensamstående personer såväl som familjer med eller utan barn, något som innebär att det behövs bostäder i varierande storlekar.

Behovet av bostäder för nyanlända väntas öka 2017 för att därefter minska till en nivå som är lägre än behovet i år. Det är i linje med Arbetsförmedlingens prognos över anvisningar från anläggningsboende⁶ (baserat på Scenario B). Att behovet ökar 2017 beror på de många asylsökanden 2015 som nu beviljas uppehållstillstånd. Om behovet av boende istället skulle baseras på antalet anvisningar i det högre alternativet (Scenario A) fortsätter boendebehovet att öka även 2018 innan det börjar minska. I Scenario C ligger behovet på ungefär samma nivå 2017 som 2016. Från 2018 och framåt minskar behovet men på en lägre nivå än i Scenario B.

Prognoser innehåller alltid ett viss mått av osäkerhet men i detta fall är bedömningarna mycket osäkra. Behovet av boende kan påverkas av en mängd faktorer som exempelvis utvecklingen i konfliktområden runt om i världen och politiska beslut både inom och utanför Sverige. Till osäkerheten bidrar också att regelverket för bosättning nyligen ändrats. Eftersom situationen är så pass

⁵ Detta baseras på det förenklade antagandet att andelen är 6,65 promille alla år. I enlighet med den nya anvisningsmodellen kan andelstalet komma att revideras varje år.

⁶ Se Migrationsverkets Verksamhets- och utgiftsprognos. April 2016.

osäker och kan komma att ändras fort behöver det finnas en beredskap för att boendebehovet med kort varsel förändras.

Det ökade antalet ensamkommande barn innebär också ett ökat antal barn som under de kommande åren når vuxen ålder och kan behöva stöd att flytta till ett eget boende. För ensamkommande barn behövs träningslägenheter och hyresrätter så att deras integration i samhället underlättas. Det bedöms även behövas hyresrätter för de nyanlända de kommande åren. Med dagens regelverk är boendet begränsat till ett visst antal år och hur boendesituationen ska lösas på sikt är något som behöver tas i beaktande. Behovet av träningslägenheter för ensamkommande barn är inkluderat i Tabell 2.

Tabell 1 Behov av bostäder för ensamkommande barn och nyanlända

	2016	2017	2018	2019	2020
HVB för ensamkommande barn	50	50	50	50	50
Bostäder för nyanlända	200	250	150	150	150
Årligt behov	250	300	200	200	200
Ackumulerat behov	250	550	750	950	1150

Anm. I prognosen har inte hänsyn tagits till kommande bostadsproduktion.

Behov av bostäder – träningslägenheter, Bostad först mm

För vissa av verksamhetens målgrupper finns inte ett direkt ansvar att förse personen med ett boende. Det kan däremot finnas ett behov av att tillhandahålla ett boende för att målet med biståndet ska uppnås. Det kan handla om till exempel personer med missbruk eller ungdomar som har ett behov av boende i slutet av en vårdkedja. Det finns även ibland behov av bostäder för att kunna erbjuda personer skydd. Personer som har mycket speciella behov av bostad och som är föremål för insatser från socialtjänsten kan då få tillgång till så kallade träningslägenheter eller Bostad först-boende.

Lägenheterna hyrs ut i andra hand, genom kommunfastigheter efter begäran från social omsorg, till personer som av olika skäl inte själva kan få och behålla en bostad.

För att personer som har träningslägenheter ska kunna komma vidare i sin bostadskarriär behöver de bostäder att flytta till. Boendetid i träningslägenhet kan variera beroende på den enskildes problematik och övriga omständigheter, dock längst fyra år. Det är viktigt att personen ifråga inte är bosatt i lägenheten längre tid än vad som bedöms vara nödvändigt. Boendet syftar till att förbereda hyresgästen på att klara ett eget, permanent boende. Målsättningen är att den

enskilde, när boendet fungerat en tid, ska kunna flytta vidare till mer permanent boende i någon form.

I början på 2016 fanns uppskattningsvis 130 hushåll i Täby som enligt Socialstyrelsens definition är hemlösa och bor i en av kommunen ordnad boendelösning (till exempel försökslägenhet/socialt kontrakt/kommunalt kontrakt) på grund av personen inte får tillgång till den ordinarie bostadsmarknaden. Det handlar om boendelösningar med någon form av hyresavtal där boendet är förenat med tillsyn och/eller särskilda villkor eller regler. För dessa personer kan det vara svårt att komma vidare på ordinarie bostadsmarknad. Bostäder i rätt storlek till en rimlig kostnad är en grundläggande förutsättning för att komma vidare på den ordinarie bostadsmarknaden och därigenom även öka omsättningen av social omsorgs träningslägenheter.

Tabell 2 Behov av träningslägenheter och Bostad först

	2016	2017	2018	2019	2020
Träningslägenheter	17	17	17	17	17
Bostad först	3	2	2	2	2
Årligt behov	20	19	19	19	19
Ackumulerat behov	20	39	58	77	96

Anm. I prognosen har inte hänsyn tagits till kommande bostadsproduktion.